

УДК 378.6:37.012

КРИТЕРІЇ ТА РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Борейчук А.В., асистент
кафедри спеціальних юридичних дисциплін
Національний університет водного господарства та природокористування
Гришко В.І., к. пед. н.,
старший викладач кафедри спеціальних юридичних дисциплін
Національний університет водного господарства та природокористування

У статті охарактеризовано компоненти, що визначають рівень професійних знань майбутнього юриста (особистісний, змістовно-процесуальний, мотиваційний, прогностичний) та критерії (гносеологічний, праксіологічний, мотиваційно-аксіологічний, рефлексивний) сформованості інструментальних компетентностей майбутніх юристів. За допомогою проведеного опитування (усного та письмового) 70 студентів-юристів 3–4 курсів Національного університету водного господарства та природокористування, НУ «Острозька академія», Східноєвропейського національного університету ім. Лесі України, Національного університету біоресурсів та природокористування України з навчальної дисципліни «Кримінальний процес», яке містило різнорівневі завдання, було встановлено чотири рівні сформованості інструментальних компетентностей: початковий, достатній, високий, досконалий.

Ключові слова: майбутні юристи, інструментальні компетентності, навчальний заклад, компоненти, критерії, рівні сформованості, освітньо-діяльнісні технології.

В статье охарактеризованы компоненты, определяющие уровень профессиональных знаний будущего юриста (личностный, содержательно-процессуальный, мотивационный, прогностический) и критерии (гносеологический, праксиологический, мотивационно-аксиологический, рефлексивный) сформированности инструментальных компетенций будущих юристов. С помощью проведенного опроса (устного и письменного) 70 студентов-юристов 3–4 курсов Национального университета водного хозяйства и природопользования, НУ «Острожская академия», Восточноукраинского национального университета им. Леси Украинки, Национального университета биоресурсов и природопользования Украины по учебной дисциплине «Уголовный процесс», который содержал разноуровневые задания, были установлены четыре уровня сформированности инструментальных компетенций: начальный, достаточный, высокий, совершенный.

Ключевые слова: будущие юристы, инструментальные компетентности, учебное заведение, компоненты, критерии, уровни сформированности, образовательно-деятельностные технологии.

Boreichuk A.V., Gryshko V.I. CRITERIA AND LEVELS FORMATION OF INSTRUMENTAL COMPETENCES OF FUTURE LAWYER IN EDUCATION PROCESS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION

This article describes the characterized instrumentalni competencies that exist in modern pedagogical science that should appear in future lawyers in the learning process, namely: the capacity for analysis and synthesis, written and oral communication skills in their native language, the ability to find and analyze information from different sources, ability to solve problems, the ability to make decisions. This article describes the components that determine the level of professional knowledge of the future lawyer (personal, meaningful Procedure, motivational, prognostic) and criteria (epistemological, praksiological, motivational value, reflexive) forming tool competencies of future lawyers. With poll (oral and written) 70 law students 3-4 courses National University of water management and use of natural resources, NU «Ostroh Academy», Lesya Ukrainian Eastern European National University, National University of Life and Environmental Sciences Ukrayiny with discipline „Criminal Procedure Law”, which contains different levels of problem was found four level development instrumental competence: basic, adequate, high, perfect.

Key words: future lawyers, instrumental competence, university, components, criteria, levels of formation, educational-activity technologies.

Постановка проблеми. Ефективне формування інструментальних компетентностей майбутніх юристів можливе завдяки демократизації та гуманізації освітнього процесу в сучасній вищій школі; реалізації суб'єкт-суб'єктної взаємодії в сприятливій емоційно-психологічній атмосфері; вико-

ристанню освітніх технологій, що сприяють формуванню професійної компетентності майбутніх юристів; забезпеченню діягностички формування інструментальних компетентностей у майбутніх юристів (з використанням спеціально розробленого критеріально-рівневого комплексу).

З метою діагностування місця і ролі освітньо-діяльносних технологій у формуванні базових компетентностей майбутніх юристів, а також визначення рівнів їх сформованості було використано методи спостереження та опитування. Констатувальний етап експерименту почали з визначення рівнів сформованості інструментальних компетентностей майбутніх юристів, які, у свою чергу, визначають на основі питань про критерії та показники їх сформованості. Звернемося до поняттєво-термінологічного осмислення досліджуваного питання, що дасть змогу оцінити роль освітньо-діяльносних технологій у формуванні інструментальних компетентностей майбутніх юристів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність компетентнісного підходу відображена в багатьох роботах дидактів Дж. Равена, Ю. Татура, Г. Селевко, І. Зимньої, В. Краєвського, А. Хуторського та ін. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх юристів в Україні став предметом дослідження таких науковців, як Г. Яворська, О. Калита, О. Бовдир, Н. Кожем'яко, І. Бризгалова тощо. Визначенням критеріїв та рівнів сформованості компетентностей майбутніх юристів займаються Г. Яворська, О. Калита, Н. Кожем'яко, О. Колиба тощо.

Постановка завдання. Мета статті – визначити, обґрунтувати та діагностувати критерії та рівні сформованості інструментальних компетентностей майбутніх юристів за допомогою використання освітньо-діяльносних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш за все, необхідно дослідити компоненти сформованості інструментальних компетентностей майбутніх юристів. Так, Я. Єрмушова виділяє такі компоненти: мотиваційний (внутрішні стійкі мотиви до правової освіти та правового виховання); когнітивний (наявність теоретичних правових знань); практичний (володіння практичними вміннями взаємодії з громадянами, технікою переконання і навіювання); особистісний (професійна контактність) [1].

У своїх дослідженнях Д. Жуков характеризує мотиваційно-ціннісний компонент інструментальних компетентностей майбутніх юристів. Дослідник характеризує його як сукупність стійких мотивів, що регулює професійне становлення юриста. Аналіз цього компонента дає підставу для включення до нього таких складових, як професійні та життєві цінності, ідеали, менталітет професії; призначення професії юриста; наявність не тільки зовнішніх мотивів (інтерес до заробітку), а й внутрішніх – прагнення до самореалізації.

Науковець Д. Жуков виділяє і змістово-операційний компонент, що включає систему знань про сутність і закономірності юридичної професії; систему умінь з організації та реалізації виробничого процесу, встановлення контакту з різними його учасниками; здатність розуміти внутрішній світ інших людей, їх психологічні особливості, потреби, мотиви поведінки, стан психіки; гнучке володіння вербальними і невербальними засобами спілкування; здатність до співпраці, досягнення компромісів; здатність демонструвати високу культуру. Емоційно-вольовий – третій – компонент, виділений Д. Жуковим у структурі інструментальних компетентностей юристів, передбачає сформованість у юриста сукупності якостей, що забезпечують продуктивну взаємодію з усіма учасниками виробничого процесу: емпатію, суб'єктність, адекватну самооцінку, відповідальність та ін. Ще один компонент – рефлексивно-оцінний, який включає вміння усвідомлювати та осмислювати власні дії [2, с. 110].

У дослідженнях І. Полещук виділено мотиваційний, когнітивний і діяльнісний компоненти інформаційної компетентності майбутніх юристів. Мотиваційний компонент відображає особистісну значимість дослідницької діяльності для майбутніх юристів і бажання її здійснення. До нього входять пізнавальна і професійна мотивація, а також мотивація досягнення успіху. Когнітивний компонент характеризує змістовну основу дослідницької діяльності майбутніх юристів та інтелектуальні здібності, необхідні для її здійснення. Його складають знання теоретичних і методичних основ дослідницької діяльності в юридичній сфері, логічне і творче мислення. Діяльнісний компонент є інтегруючим, відображає можливість здійснення квазіпрофесійної дослідницької діяльності в юридичній сфері і включає дослідницькі вміння (орієнтування, проблематизації, планування, пошуку та інтерпретації даних), а також рефлексивність [4, с. 11].

Розглядаючи структуру комунікативної компетентності майбутнього юриста, у своїх працях Ю. Марченко виділяє три компоненти: 1) емоційний компонент включає в себе: мотиви вибору професії юриста; інтерес до обраної професії; комунікативні установки; професійні орієнтації юриста, які визначають спрямованість його спілкування, вибір способів взаємодії з іншими учасниками правовідносин; 2) поведінковий компонент має у своєму складі: вміння кодувати / декодувати вербальні і невербальні повідомлення; вміння адаптуватися в професійних ситуаціях; уміння справляти враження; вміння впливати на аудиторію; 3) когнітивний компонент містить: знання

рідної та, як мінімум, однієї іноземної мови; знання психологічних особливостей спілкування; знання правил офіційної субординації; знання засобів впливу на аудиторію; знання способів встановлення психологічного контакту; соціокультурні знання реалій країни, мова якої вивчається.

Компоненти психолого-педагогічної компетентності юриста визначає О. Котикова. Дослідниця вважає, що ключова і професійна компетентність передбачають наявність знань. Цю складову компетентності відображає пізнавальний компонент. Набуття компетентності неможливе без здатності особистості до самовдосконалення, розвитку необхідних для певної діяльності особистісних рис, якостей, які складають зміст особистісного компоненту. Високий рівень компетентності досягається у разі перетворення її з цінності засобу на ціннісність смислу, за умови внутрішньої мотивації, спрямованості особистості на її опанування. Ця складова – мотиваційний компонент компетентності. І, нарешті, компетентність забезпечується вміннями, навичками, сформованими у минулому, набутими моделями, досвідом – поведінковим компонентом. Практико-орієнтована психолого-педагогічна підготовка передбачає формування такого досвіду. Зміст цього поняття і зміст компонентів компетентності майбутніх юристів буде уточнено далі [3, с. 263].

На основі проведеного теоретичного аналізу наукових праць та аналізу науково-педагогічних джерел із задекларованої проблеми ми дійшли висновку, що для дослідження рівнів сформованості інструментальних компетентностей майбутніх юристів за допомогою освітньо-діяльних технологій суттєве значення мають перелік таких компонентів та їх характеристика.

Особистісний компонент пов'язаний із особистісними, творчими і науково-значущими якостями, здібностями, вміннями особистості використовувати набутий теоретичний і практичний досвід у своїй професійній діяльності.

Мотиваційний компонент передбачає інтерес до способу знаходження, збирання, зберігання, систематизування, передачі та обробки необхідної нормативно-правової інформації, уміння її розігрувати та інтерпретувати згідно з потребами виробничої ситуації. Пізнавальні потреби пов'язані з новизною та практичною значущістю професійної діяльності, наявністю професійно-значимих інтересів, установок і прагнення до самовдосконалення.

Змістовно-процесуальний компонент включає обізнаність, оволодіння загальнонауковими професійними знаннями і досві-

дом, соціальними нормативно-правовими функціями, нормами юридичної діяльності в процесі навчальної діяльності.

Прогностичний компонент базується на передбаченні результату діяльності, прийнятті рішень, розвитку абстрактного, творчого мислення, що забезпечує систематизацію та узагальнення знань і вмінь.

Орієнтуючись на окремі компоненти дослідження рівнів інструментальних компетентностей майбутніх юристів, виділимо відповідні їм критерії і систему показників до кожного рівня готовності.

Критерії та показники сформованості інструментальних компетентностей повинні відповідати таким вимогам: об'єктивності, комплексному відбиттю всіх сторін досліджуваного явища, діагностичності.

До основних критеріїв сформованості інструментальних компетентностей у майбутніх юристів пропонуємо відносити:

- гносеологічний, що визначає рівень професійних знань майбутнього юриста (особистісний компонент);

- праксіологічний, що представляє комплекс умінь і навичок, професійних якостей (змістовно-процесуальний компонент);

- мотиваційно-аксіологічний, що характеризує розвиток професійної мотивації і ціннісних відносин майбутніх юристів (мотиваційний компонент);

- рефлексивний, що виявляє в інтересі майбутніх юристів до самовдосконалення на основі аналізу власної діяльності (прогностичний компонент).

Пропонуємо детальніше розглянути критерії сформованості інструментальних компетентностей майбутніх юристів за допомогою освітньо-діяльних технологій:

- здатність до аналізу і синтезу – гносеологічний критерій (знання теоретичних і практичних основ вивченого матеріалу); праксіологічний (уміння донести оточуючим проаналізовані та систематизовані матеріали з досліджуваної проблеми); мотиваційно-аксіологічний (спонукання студента навчатися та аналізувати вивчене, уміння застосовувати ці знання у професійному спілкуванні); рефлексивний (здатність студента до аналізу та синтезу не лише основної, а й додаткової інформації, що може стати у нагоді в професійній діяльності);

- письмові та усні комунікаційні вміння рідною мовою – гносеологічний критерій (уміння усно передати теоретичний матеріал і проаналізувати його на прикладі практичного впровадження); праксіологічний (уміння переконувати та доводити свою думку); мотиваційно-аксіологічний (здатність студента володіти професійними термінами та застосувати їх у конкрет-

них життєвих чи професійних ситуаціях); рефлексивний (уміння студента спілкуватися професійною українською мовою не лише з колегами, а з представниками інших спеціальностей, знання іноземних мов);

– здатність знаходити й аналізувати інформацію з різних джерел – гносеологічний критерій (орієнтація в пошуку необхідної інформації, застосування якої на практиці приведе до практичного результату); праксіологічний (уміння складати доповіді чи промови на основі опрацьованої інформації); мотиваційно-аксіологічний (здатність студента аналізувати та опрацьовувати додатковий матеріал, що допоможе у професійному та соціальному становленні його як особистості); рефлексивний (уміння студента працювати з інформацією, котра має історичну цінність, уміння її знайти та аналізувати з метою використання досвіду минулих поколінь);

– здатність вирішувати проблеми – гносеологічний критерій (уміння вирішувати життєву ситуацію за допомогою практичних навичок); праксіологічний (здатність до впливу на людей з метою пошуку необхідної інформації для вирішення поставленого завдання); мотиваційно-аксіологічний (уміння студента мотивувати власну позицію у вирішенні проблеми та здатність його до адаптації у професійному чи соціальному середовищі); рефлексивний (уміння студента вивчати досвід поколінь з метою уникнення помилок при вирішенні поставленого завдання);

– здатність приймати рішення – гносеологічний критерій (уміння правильно застосовувати знання під час прийняття важливих життєвих рішень); праксіологічний (здатність переконати інших у правильності власного рішення); мотиваційно-аксіологічний (уміння прийти рішення на основі набутого професійного та соціального досвіду як власного, так і чужого); рефлексивний (уміння студента аналізувати, порівнювати кілька рішень, що можуть виникнути у тій чи іншій ситуації);

Оснóву дослідження будь-якого процесу розвитку складає рівневий підхід, оскільки сутність останнього зводиться до переходу від одного рівня до іншого (наступного), складнішого і якісно відмінного. Для виявлення за цими критеріями сформованості у майбутніх юристів певного рівня професійної компетентності за допомогою освітньо-діяльних технологій у процесі вивчення процесуальних галузевих дисциплін нам допомогло опитування (усне та письмове) студентів із навчальної дисципліни «Кримінальний процес», яке містило різнорівневі завдання. До констатуваль-

ного експерименту було залучено групу із 70 студентів-юристів 3-4 курсів Національного університету водного господарства та природокористування, НУ «Острозька академія», Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки, Національного університету біоресурсів та природокористування України.

Нами виділено чотири рівні сформованості інструментальних компетентностей: початковий, достатній, високий, досконалий. Розглянемо детальніше особливості запропонованих рівнів сформованості при характеристиці кожної з інструментальних компетентностей:

– здатність до аналізу і синтезу – початковий (низький рівень сформованості системи професійних правових знань, умінь), достатній (достатній рівень сформованості системи юридичних знань, умінь), високий (високий рівень розвитку системи правових знань, умінь; розвинена здатність до засвоєння правової інформації і її відтворення), досконалий (вільне володіння системою як загальнокультурних, так і спеціальних юридичних знань, умінь; система глибоких професійних правових знань і уміння їх практично застосовувати);

– письмові та усні комунікаційні вміння рідною мовою – початковий (відсутність навичок міжособистісної взаємодії; невміння грамотно використовувати «юридичну мову»), достатній (оперування основними термінами та поняттями), високий (висока стійкість професійної мотивації; прагнення до творчої активності; високий рівень оволодіння правовою грамотністю), досконалий (високий ступінь розвитку правової комунікативної культури);

– здатність знаходити й аналізувати інформацію з різних джерел – початковий (низький рівень сприйняття правової інформації, нерозвиненість або слабкий розвиток правового мислення, слабка професійна інформованість), достатній (невиявлення інтересу до поповнення юридичних знань через пошук, вивчення та аналіз різної інформації, що спричиняє поверховість юридичних знань), високий (достатньо розвинена система професійних спеціальних знань, потреба в їх поповненні, застосування їх на практиці; розвинене правове мислення), досконалий (прагнення майбутнього юриста до самовираження, самовдосконалення та самореалізації в сфері юриспруденції);

– здатність вирішувати проблеми – початковий (відсутність або недостатньо виражене адекватне осмислення конкретної правової ситуації або проблеми), достатній (прагнення до адекватного осмислення

проблемної юридичної ситуації; недостатньо розвинена здатність до конструювання професійних юридичних ситуацій), високий (розвинена здатність оцінювати, аналізувати і вирішувати проблемні правові ситуації), досконалий (гнучкість і варіативність правового мислення, що дозволяє виробляти і приймати нові, оригінальні підходи до вирішення проблемних ситуацій; вільне володіння « юридичною мовою »);

– здатність приймати рішення – початковий (нерозвинені здібності до конструювання професійних ситуацій; нездатність формування шляхів-рішень професійних ситуацій; неусвідомлене ціннісне ставлення до майбутньої професії юриста; відсутність прагнень до самовдосконалення, до творчої активності), достатній (недостатня сформованість системи професійних знань, умінь і навичок, відсутність професійного досвіду), високий (володіння стандартними підходами до вирішення професійних правових ситуацій; здатність до інтуїції і прогнозування), досконалий (високий рівень розвитку здатності виробляти і приймати рішення в складних правових ситуаціях з умілим використанням нормативних положень; високий рівень правосвідомості; самостійність у вирішенні казусних правових ситуацій).

Таким чином, початковий рівень (I рівень) характеризує низький рівень сформованості системи професійних правових знань, умінь; відсутність або недостатньо виражене адекватне осмислення конкретної правової ситуації або проблеми, низький рівень сприйняття правової інформації, нерозвиненість або слабкий розвиток правового мислення, слабка професійна інформованість; низький рівень сформованості системи інструментальних компетентностей; відсутність гнучкості у використанні інструментальних компетентностей; нерозвинені здібності до конструювання професійних ситуацій; нездатність формування шляхів-рішень професійних ситуацій; слабе ціннісне ставлення до майбутньої професії юриста; відсутність прагнень до самовдосконалення, до творчої активності; відсутність навичок міжособистісної взаємодії; невміння грамотно використовувати « юридичну мову ».

Достатній рівень (II рівень) відрізняє сформованість системи юридичних знань, умінь; адекватне осмислення проблемної юридичної ситуації; поверховість юридичних знань, невияв інтересу до поповнення юридичних знань, недостатня сформованість системи професійних умінь і навичок, недостатньо розвинена здатність до конструювання професійних юридичних ситуацій.

Високий рівень (III рівень) характеризує розвиненість системи правових знань, умінь; розвинена здатність до засвоєння правової інформації; розвинена здатність оцінювати і аналізувати проблемні правові ситуації; достатньо розвинена система професійних спеціальних знань, потреба в їх поповненні, застосування їх на практиці; розвинене правове мислення; володіння стандартними підходами до вирішення професійних правових ситуацій; здатність до інтуїції і прогнозування; висока стійкість професійної мотивації; прагнення до творчої активності; високий рівень оволодіння правовою грамотністю.

Вищому досконалості рівню (IV рівень) притаманні вільне володіння системою загальнокультурних і спеціальних юридичних знань, умінь; система глибоких професійних правових знань; гнучкість і варіативність правового мислення, що дозволяє виробляти і приймати нові, оригінальні підходи до вирішення проблемних ситуацій; вільне володіння « юридичною мовою »; високий рівень розвитку здатності виробляти і приймати рішення в казусних правових ситуаціях з умілим використанням нормативних положень; високий рівень правосвідомості; самостійність у вирішенні казусних правових ситуацій; прагнення майбутнього юриста до самовираження, самовдосконалення та самореалізації у сфері юриспруденції; високий ступінь розвитку правової культури.

Визначення цих рівнів проводили з розрахунку опрацьованих усних та письмових відповідей студентів за допомогою формули

$$k = \frac{n}{N} \cdot 100\% ,$$

де n – абсолютна кількість майбутніх юристів із вибраного рівня готовності;

N – загальна кількість опитаних майбутніх юристів.

Таким чином, визначити рівень сформованості здатності до аналізу і синтезу студентів-юристів допомогло запитання « Які ознаки характеризують об'єктивну сторону злочину? ». Початковий рівень знань продемонстрували 18% студентів, достатній рівень – 23% студентів, високий рівень – 38%, а 21% показали досконалий рівень. Такі показники свідчать про те, що вміння студентів аналізувати та синтезувати навчальну інформацію розвинені на належному рівні, оскільки якісні показники перевищують низькі на 9%.

Визначити письмові та усні комунікаційні вміння рідною мовою нам допомогло завдання, суть якого полягала у допиті свідка та складанні протоколу. Студент повинен був допитати викладача, котрий грав роль свідка скоєння крадіжки. Ми оцінюва-

ли процедуру допиту, уміння будувати питання та психологічно впливати на людину, здатність до конструювання власної позиції у справі тощо. Отже, початковий рівень знань продемонстрували 20% студентів, достатній рівень – 21% студентів, високий рівень – 33%, а 26% показали досконалий рівень. Як бачимо, більшість студентів впоралися із поставленим завданням і продемонстрували високі результати. Це свідчить про те, що викладачами у навчальний процес впроваджується моделювання виробничих ситуацій і роліві гри.

Дослідити рівні сформованості здатності знаходити й аналізувати інформацію з різних джерел у студентів допомогло завдання «Уявіть себе у ролі судді, що веде справу про вбивство з необережності. Проаналізуйте докази, які можуть бути Вам наведені під час судового процесу. Виправдайте або засудіть потерпілого». Отже, 22% студентів показали початковий рівень знань, достатній рівень продемонстрували 22% студенти, високий рівень – 36%, а 20% показали досконалий рівень. Таке завдання усі студенти виконали майже однаково. Ці показники свідчать, що у процесі навчання студентів впроваджують ситуаційні завдання та уявні ігри, описані в п. 2.1.

Виявити рівень сформованості у студентів здатності до прийняття рішення допомогло завдання написати та оголосити вирок обвинуваченому за навмисне вбивство, яке вже доведено. Студентам необхідно було посилатися на статті Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України та володіти грамотною юридичною мовою. Таким чином, початковий рівень знань продемонстрували 22% студентів, достатній рівень – 24% студентів, високий рівень – 31%, а 23% показали досконалий рівень. Отже, вміння приймати правильні рішення продемонстрували більшість студентів. Це свідчить про те, що у навчальний процес студентів слід впроваджувати театралізовані ігри, вирішення ситуаційних завдань, описані у п. 2.1.

Рівень сформованості у майбутніх юристів здатності вирішувати проблеми нам допомогло впровадження у навчальний процес ситуативних задач з кримінального процесу. Наприклад, громадянина О. Пшенничного обвинувачують у вчиненні необережного вбивства свого сина. Під час його допиту як обвинуваченого він заявив, що визнає себе винним у вчиненні злочину, але показання давати не буде, бо дуже складно знову переживати цю трагедію. Аналогічна ситуація відбулась і в судовому засіданні. Суд, виносячи обвинувальний вирок, поклався під час його обґрунтування на по-

казання підсудного як на доказ його вини у вчиненні злочину. Оцініть вирок суду.

У процесі розв'язування задачі початковий рівень знань продемонстрували 17% студентів, достатній рівень – 22% студентів, високий рівень – 31%, а 30% показали досконалий рівень.

Таким чином, дані показують, що у студентів переважає високий рівень сформованості інструментальних компетентностей (рис. 1).

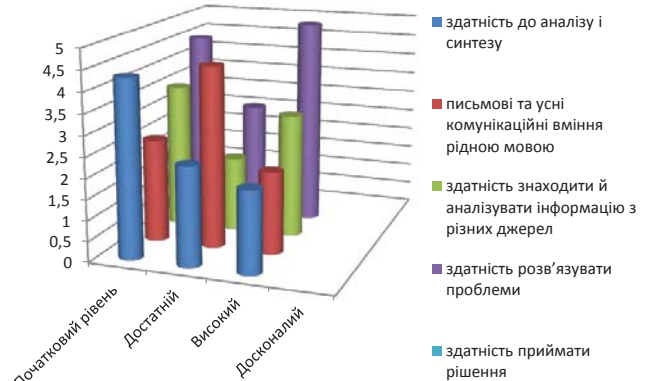

Рис. 1. Рівні сформованості інструментальних компетентностей майбутніх юристів на основі освітньо-діяльносних технологій

Висновки з проведеного дослідження. Отже, проведене дослідження дає нам підстави стверджувати, що у студентів за допомогою впровадження освітньо-діяльносних технологій у процесі вивчення процесуальних галузевих дисциплін («Кримінальний процес» і «Цивільний процес») формуються інструментальні компетентності. До того ж, здатність розв'язувати проблеми у студентів розвинена найкраще – 30%, проте здатність знаходити й аналізувати інформацію з різних джерел сформована слабше – 20%, а це засвідчує, що слід посилити пошуково-дослідницьку роботу майбутніх юристів.

Сучасна система підготовки майбутніх юристів поряд з позитивним досвідом, традиціями і наявним педагогічним потенціалом несе в собі протиріччя і недоліки, які не дозволяють забезпечити її відповідність завданням сучасного суспільства. У подібній ситуації особливої актуальності набуває розробка і реалізація моделі формування інструментальних компетентностей майбутніх юристів із використанням ділових ігор у процесі вивчення процесуальних галузевих дисциплін.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ермушова Я.Г. Педагогическая компетентность будущих юристов: сущность, критерии, урони сформир-

рованости / Я.Г. Ермушова. // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://teoria-practica.ru/rus/files/arhiv_zhurnala/2013/1/pedagogika/ermushova.pdf.

2. Жуков Д.Д. Комунікативна компетентність юриста: компоненти, критерії та рівні прояву / Д.Д. Жуков // Молодий вчений. – 2009. – № 9. – С. 108–110.

3. Котикова О.М. Результати формування ключової психолого-педагогічної компетентності майбутніх

юристів / О.М. Котикова // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: зб. наук. праць. Сер. Педагогіка і психологія. – 2011. – Вип. 33. – С. 263–268.

4. Полещук І.Ф. Підвищення рівня професійної підготовки студентів економічних спеціальностей засобами ігрових форм навчання: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / І.Ф. Полещук. – К., 2005. – 200 с.

УДК 378

РІВНІ СФОРМОВАНOSTI ПОКАЗНИКІВ ОСОБИСТІСНО-РЕФЛЕКСИВНОГО КРИТЕРІЮ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАГІСТРАНТА АГРАРНОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Бурмакіна Н.С., старший викладач кафедри іноземних мов
Житомирський національний агроекологічний університет

На основі теоретичного аналізу педагогічної літератури простежено зв'язок між компонентами професійно-педагогічної компетентності викладача аграрних спеціальностей ВНЗ і компонентами професійно-педагогічної компетентності магістранта аграрного фаху. Запропоновано основні критерії та їхні показники для оцінювання професійно-педагогічної компетентності магістранта-аграрія. Розглянуто характеристики рівнів мотиваційного, індивідуально-психологічного, загальнокультурного показника та показника самодіагностики особистісно-рефлексивного критерію.

Ключові слова: професійно-педагогічна компетентність, показник, рівень, магістрант, аграрна спеціальність.

На основании теоретического анализа педагогической литературы прослежена связь между компонентами профессионально-педагогической компетентности преподавателя аграрных специальностей вуза и компонентами профессионально-педагогической компетентности магистранта аграрной специальности. Предложены основные критерии и их показатели для оценки профессионально-педагогической компетентности магистранта-агрария. Рассмотрены характеристики уровней мотивационного, индивидуально-психологического, общекультурного показателя и показателя самодиагностики личностно-рефлексивного критерия.

Ключевые слова: профессионально-педагогическая компетентность, показатель, уровень, магистрант, аграрная специальность.

Burmakina N.S. THE LEVELS FOR INDICATORS ASSESSMENT OF PERSONAL AND REFLEXIVE CRITERION OF PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL COMPETENCE OF A STUDENT OF MASTER DEGREE COURSE OF AGRARIAN SPECIALITY

In order to obtain the necessary criteria and indicators the concept „professional pedagogical competence of a teacher of higher education of agrarian specialties” has been determined on the basis of theoretical analysis of pedagogical literature. The connection between the components of professional pedagogical competence of a teacher of higher education of agrarian speciality and the components of professional pedagogical competence of a student of master degree course of agrarian speciality has been considered. The author determines three main criteria and their indicators for professional pedagogical competence assessment of a student of master degree course of agrarian speciality. The paper focuses on the personal and reflexive criterion of professional pedagogical competence of a student of master degree course of agrarian speciality. The author considers its indicators: in particular, motivational, personal psychological, general cultural indicators and the indicator of self-diagnostics. The author determines three main levels (low, medium and high) for indicators assessment of personal and reflexive criterion. The main characteristics of the given indicators have been investigated.

Key words: professional and pedagogical competence, indicator, level, student of master degree course, agrarian speciality.

Постановка проблеми. Стаття 55 Закону України «Про вищу освіту» вказує, що посади педагогічних працівників ВНЗ можуть займати особи із ступенем магістра за відповідною спеціальністю [1]. Таким

чином, одним із функціональних напрямків діяльності магістра аграрної спеціальності може бути науково-педагогічний напрямок, а одним із результатів навчання в магістратурі аграрного ВНЗ повинна стати